

GÄLLIVARE

NR:1-1974 ÅRGÅNG 5 **KOMMUNBLAD**

INFORMATION FRÅN KOMMUNEN TILL ALLA INVÅNARE

Tjuonajokk

är kommunens fiskecamp och turistläger.

Utbyggt i sommar!

I det här numret av kommunbladet

berättar vi vad vi erbjuder turisterna i sommar.

Anläggningarna är också till för
kommuninvånarnas egen rekreation.

Mera sommarläsning:

Vilka miljöer i kommunen ska bevaras?

Var ska vi bygga de närmaste åren?

Gunnar Lidman: Vad ska vi bevara av unika naturvärden?

Riksdagen har i december 1972 beslutat att vi framöver skall "hushålla med mark och vatten".

Den fysiska riksplaneringen, som behandlar användningen av våra bundna resurser, skall verkställa den av riksdagen beslutade målsättningen.

Genom ett samarbete mellan kommuner, länsstyrelser och centrala organ skall ett gemensamt program upprättas före mitten av 1974. Av programmet skall framgå, vilka områden som bör reserveras för bestämda ändamål och vilka verksamheter som bör tillåtas.

Den fysiska riksplaneringen är ett uttryck för, att miljöfaktorerna tillmäts ökad betydelse. Den innebär för Gällivare kommun t. ex. beträffande fjällområdet vissa restriktioner för fortsatt mineral utvinning och användning som rekreativområde i syfte att minska förlitningen.

Såsom hjälp vid kommunens arbete med nämnda program har ett centralt upprättat underlagsmaterial översänts som är en uppräkningslista av alla tänkbara områden och verksamheter som organisationer, institutioner, centrala verk och myndigheter i Sverige har konstaterat och önskat i vår kommun. Materialet omfattar kulturhistoriska objekt, områden för friluftsliv, vetenskapliga och kulturella naturvårdsområden samt områdeskrävande verksamheter för vetenskapliga och tekniska ändamål.

Materialet har varit föremål för behandling på det kommunala planet. Information har skett, centralt via massmedia, lokalt genom utställning på biblioteken och behandling i de politiska partierna.

Det har då visat sig, att inte alla redovisade områden och verksamheter behöver ett skydd eller legalisering. I kommunen kunde man, genom lokalkännedom, minska antalet enheter i

underlagsmaterialet från ca 20 objekt till 15.

Som exempel kan nämnas Nautanen, där bland andra länsstyrelsen önskar skydda "glaciala dräneringsformer och dödislandskap" inom ett 80 kvadratkilometer stort område i anslutning till Koskullskulle, medan man kommunalt ansåg, att skyddsåtgärder, utöver de allmänt gällande, inte behövdes.

Den 29 mars 1974 beslutade kommunfullmäktige i Gällivare kommun att till länsstyrelsen överlämna sitt program för att säkerställa riksdagsbeslutet. Ur detta program kan bl. a. nämnas förslag till utredning för Sjaunja och Kalixälven.

Programmet kommer att följas av ett planeringsarbete i kommunen med uppgift att säkerställa målsättningen.

Det är vår förhoppning, att en ingående planering och allsidig belysning av problemställningar skall leda till, att det som skall bevaras skyddas och det som skall användas förvaltas på sådant sätt, att kommunala och riksintressen tillgodoses.

Gällivare i juni 1974

Gunnar Lidman

GUNNAR LIDMAN
Kommunstyrelsens ordförande

GÄLLIVARE
NR 1-1974 ARGÅNG 5
INFORMATION FRÅN KOMMUNEN TILL ALLA INVÅNARE

Utgivare: Gällivare kommun
Produktion: Luleå Redaktions-
tjänst AB/AnnaBritta o Macke
Nilsson
Bilder: Lule-Bild och Ulf T.
Johansson
Tryck: Norrbottens Lito 1974

Populär fritidsgård är öppen även för vuxna

Under vårterminen löste 189 flickor och 176 pojkar medlemskort till fritidsgården i MalMBERGET.

Fritidsgården har utökat sin verksamhet och driver håltimmeverksamhet klockan 10—13 varje skoldag.

Fritidsgården är livligt frekventerad. Varje dag söker sig 250—300 ungdomar hit.

GÅRDSRÅDET

Varje höst väljs ett gårdsråd, som har som uppgift att vara kontaktorgan mellan ungdomen och gårdens personal. Rådet bestämmer, efter förslag från kompisarna, vilken verksamhet som ska bedrivas på gården under året, arrangerar verksamhet under sportlovsveckan, beslutar vilka filmer som ska visas, osv.

Nu i vår organiseras en frågeorienteringstävling i skogen, med korvgrillning och lekar.

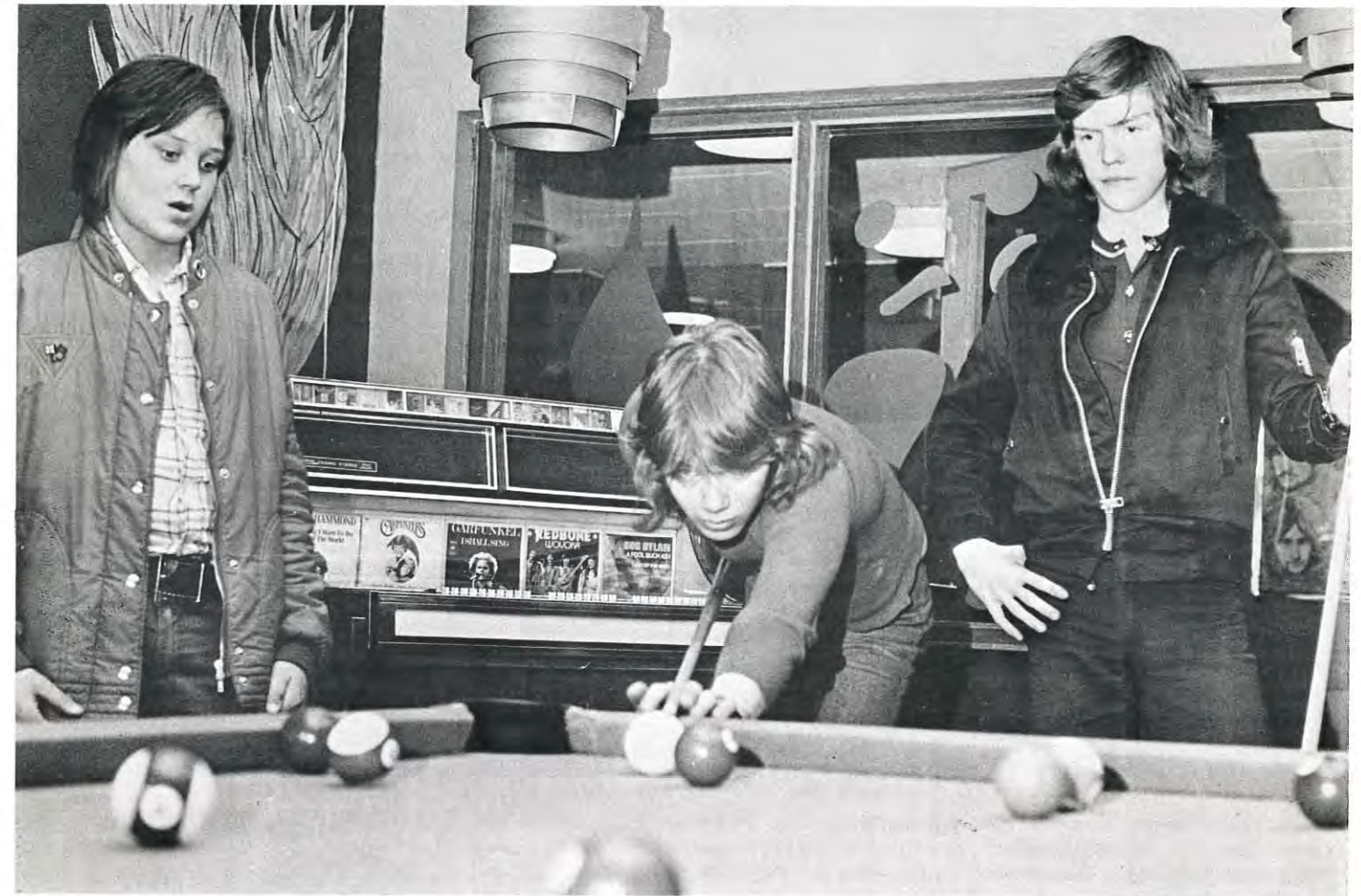
Under våren och sommaren sköter ungdomen om minigolfbanan i MalMBERGET. Intäkterna för den ska gå till att få igång samma verksamhet i Gällivare.

Medlen för att driva gårdens arrangemang klaras genom att den jukebox, som är placerad på fritidsgården, töms och pengarna, 2—3.000 kronor om året, får ungdomarna behålla för sin verksamhet.

FÖRÄLDRAMÖTE

Fritidsgården inbjöd till föräldramöte under året, 100-talet föräldrar kom och nästa föräldramöte hoppas man att ännu fler föräldrar kommer. Det blir den 19 oktober.

• Monica Kågström

Vid föräldramöten och liknande arrangemang (föreningsmöten) svarar ungdomen för serveringen. Personalen kan då sitta med vid borden och lära känna föräldrarna.

Fritidsgården hyr också ut lokaler åt föreningar och organisationer. Då svarar fritidsgården för serveringen.

Monica Kågström är, från 1967, föreståndare för MalMBERGETS fritidsgård. Hon säger att det vore roligt om fritidsgården kunde bli en plats där alla generationer kunde umgås, men än så länge så är det mest ungdomar som hittar hit.

Monica Kågström vill också välkomna föreningar och organisationer att besöka fritidsgården och lämna information om sin verksamhet. Det — tycker Monica Kågström — är ett viktigt och uppskattat inslag i verksamheten.

Fritidsgården är öppen för håltimmeverksamhet mellan 10 och 13 (under skoltid) 17.30—22 varje dag, utom lördag (då är det stängt). Fredagar dansar man, då är det öppet klockan 20—24.

•Högstadieleverna — från vänster — Rolf Köpcke, Karl Johansson och Björn Ebermark fördriver gärna håltimmarna på fritidsgården. Björn är också discjockey på kvällarna. Bilden nertill: I gårdsrådet sitter Margareta Lundberg, Eva Israelsson och Björn Ebermark, här tillsammans med Kjell Ove Sagelind.

Nilivaara och Sjöparksskolan TVÅ UNIKA

●Ovan: Lars H-son Simma och vikarierande studierektorn Monica Waltari visar film för samehögstadiet. Nertill: matdags i elevhemmet, där sameungdomar från hela landet bor under läsåret. Till höger: Birgitta Andersson Tärnaby kopplar av i sitt rum.

HÖGSTADIESKOLOR

Sjöparksskolan i Gällivare är en av kommunens största skolor — och i ett avseende är denna högstadieskola unik i Sverige: Här finns landets enda samehögstadium. Av 600 elever är 33 samer, fördelade på tre klasser.

Samerna läser de flesta ämnen gemensamt med övriga högstadies elever, men i samiskt språk, samhällsorientering och slöjd får sameeleverna speciell undervisning. Den samiska kulturen är också ett viktigt ämne på schemat, men fungerar inte som speciellt ämne; det ska ingå i all undervisning.

Slöjden omfattar tennbroderier, träslöjd, läder- och hornslöjd. **Astrid Skaltje** är lärare i textilslöjd och **Holger Dahlin** i träslöjd.

Eleverna kommer från olika delar av fjällvärlden. En pojke kommer från norska Lönsdal, som ligger vid polcirkeln.

De som kommer långväga ifrån kan bara resa hem under långloven, en gång på hösten och två gånger på våren. Det blir lång bortovaro från hemmet, men de flesta är vana vid det, ända från första klass i skolan.

— Jag har bott borta sen jag började skolan, säger **Margret Utzi** från Tärnaby. Nu bor vi på elevhemmet här och trivs ganska bra.

●Nilivaara-högstadiet är unikt, både i fråga om storlek och arbetsformer. På bilden är det en grupp i nian, som läser världshandel. Lärare är Claes Tångstedt.

Elevhemmet ligger i kvarteret intill Sjöparksskolan. Där bor alla 33 sameeleverna tillsammans med en del elever från gymnasieskolan. Sju anställda ser till att Margret och hennes kompisar får mat och omvårdnad.

När linjeindelningen försvann från högstadiet avvecklades också den s. k. renskötalinjen. Förmodligen för att kompensera den, infördes en årlig fjällvecka med vildmarksteknik. Det innebär att åttonde årskursen,

tillsammans med två lärare, ger sig ut i fjällen för att leva vildmarksliv och studera växter och natur. Det är en populär och efterlängtd vecka.

"MINIHÖGSTADIUM" I NILIVAARA

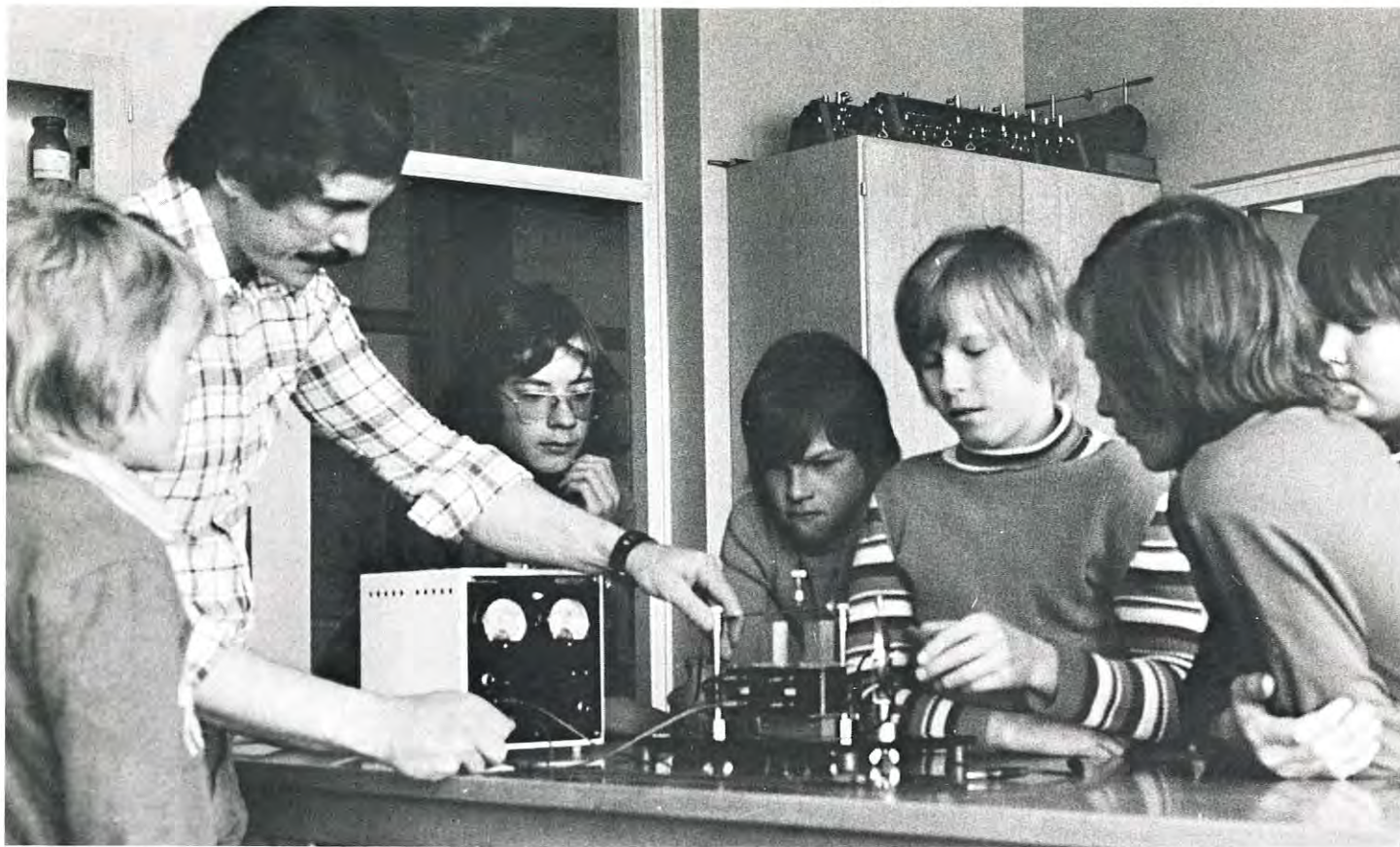
Gällivare kommun har fler ovanliga högstadieskolor.

Diskussionen om små och stora skolor kan snart tillföras nya er-

forts.

Skolan i Nilivaara

● Nilivaaraskolan: Göran Wilén undervisar sjuan i teknik.

forts.

farenheter från Nilivaara. Försöksverksamhet pågår i ett antal kommuner — och Nilivaara har ett högstadium med en klass i varje årskurs, alltså 7, 8 och 9.

Nilivaaraskolan är en s. k. B 1-skola, vilket innebär att man arbetar i små grupper. Högstadiet har

50-talet elever och sju lärare. En tillvalsgrupp i ett ämne måste bestå av minst fem elever. Delvis är skolan "klasslös". I språk kan till exempel årskurserna 7 och 8 läsa allmän engelska, medan 8 och 9 läser särskild tyska, osv. Det finns många kombinationsmöjligheter, om undervisningen individualiseras.

Nilivaara har också låg- och mellanstadieskola. Barnen kommer med skolskjuts från Vettasjärvi, Granhult och Markitta. Det finns planer på att också högstadielevor från Puoltikasvaara och Skaulo ska få komma till Nilivaara.

Låg- och mellanstadieskolan har 60-talet elever.

Försök i Gällivare: SOCIALARBETARE söker upp mödrarna

När barnvårdsmannen försvann den 1 januari 1974, upphörde också en naturlig kontaktmöjlighet mellan barnvårdare och de sociala inrättningarna i samhället.

Barnvårdsmannen var den person som utsetts av myndigheterna för att hjälpa en ensam mor och barn under den första tiden.

Det var många praktiska svårigheter som kunde lösas på ett enkelt sätt genom att kontakten var etablerad genom barnvårdsmannen.

Blivande mammor kanske saknade en god bostad eller hade andra svårigheter. Barnvårdsmannen kunde hjälpa till.

Nu har den institutionen försvunnit och samhället måste försöka ersätta den.

Gällivare kommun har fått extra anslag från staten för att under en period av i första hand ett år, bedriva uppsökande verksamhet bland barn och föräldrar.

Försöket omfattar barn från 18 månader till fyra år. Verksamheten ska knytas till mödra- och barna-

vårdscentralerna. Personalen vid centralerna ska vara inkopplad och arbeta tillsammans med en social-assistent.

Försöket påbörjas i vår.

Hur ska det gå till?

Samtliga föräldrar som besöker mödravårdscentralerna får en information om försöksverksamheten. Mödravårdscentralens personal ska också informera och alla föräldrar som så önskar ska få möjlighet till enskilt samtal med en socialarbetare, som ska finnas på centralen under besöksdagarna.

De problem som kommer fram vid dessa samtal, ska om möjligt klaras upp på en gång. Andra, svårare problem, ska föras vidare till socialbyrån och andra organ.

Den här kontakten mellan föräldrar och socialarbetarteamet ska sedan fortsätta när föräldrar och barn kommer till barnvårdscentralen.

Den främsta uppgiften för socialarbetaren vid barnvårdscentralen är att få kontakt med barn med sär-

skilda svårigheter. Det gäller naturligtvis barn i alla åldrar, men under försöksperioden ska barn i åldrarna 18 månader och fyra år uppmärksammas.

Socialarbetarteamet har möjlighet att påverka intagningen av barn till förskola. Det gäller då barn som har särskilt behov.

Verksamheten ska knytas till Gällivare och Malmbergets mödra- och barnvårdscentraler, men även de större byarna Hakkas, Ullatti, Nilivaara och Skaulos mödravårdscentraler kommer att ingå i försöksverksamheten.

Försöket ska pågå under ett år, men för att man ska kunna följa ett barn från födseln till fyraårsåldern, måste verksamheten drivas under en femårsperiod. Därför hoppas man få fortsätta efter försöksåret.

Personalen på socialkontoret är mycket positiv till det här försöket, som är ett led i den förebyggande verksamheten. Den syftar till att underlätta för barn och ungdom, som annars riskerar att få det svårt.

Det blev överskott på budgeten!

Gällivare kommun fick 4,2 miljoner i överskott på driftsbudgeten 1973.

Orsaken är i första hand att statsbidragen till skolan och den sociala servicen blev större än kommunen räknade med. Skolbudgetens överskott blev 1,8 milj. och socialbudgetens 0,9. När det gäller socialbudgeten är det främst statsbidragen för barntillsynen, som har ökat.

Kommunen har god likviditet. Det påverkade upplåningen och

ränteintäkterna. Finansförvaltningen gav ett överskott på 1,7 milj.

Men det finns också minusposter i bokslutet: Vinterväghållningen blev dyrare än beräknat.

— Vi kommer inte att sänka skatten, säger kommunalrådet Gunnar Lidman, men överskottet dämpar lånebehovet och minskar behovet att höja avgifterna. Vår ambition är ju alltid att inte höja skatten.

Hur ska mark och vatten i Gällivare användas?

Vilka områden i kommunen ska vi totalskydda mot alla former av mänsklig exploatering? Var ska vi tillåta bebyggelse? Vilka områden är lämpliga för rörligt friluftsliv och turism? Var finns det konflikt-risker mellan olika intressen — t. ex. mellan rennäringens krav och turismens? Eller naturvårdens och kraftindustrins? Hur ska tätortsbefolkningens rätt till jakt och fiske inom rimligt avstånd från hemorten hävdas gentemot andra eventuella intressen?

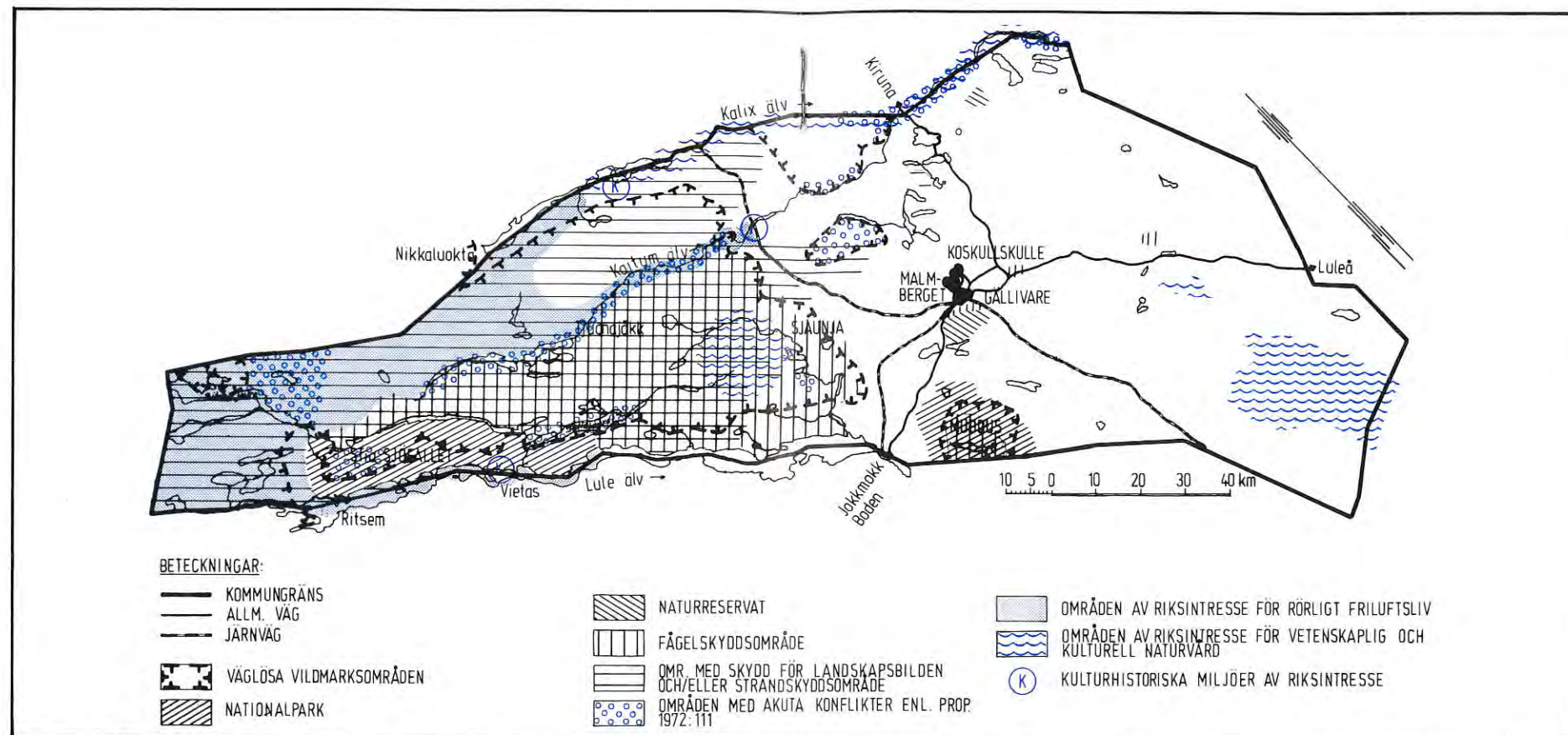
Dessa och liknande frågor är bakgrunden till den s. k. **fysiska riksplaneringen**. Regering och riksdag har redan godkänt principer och riktlinjer efter en mycket omfattande inventering, som resulterade i uppmärksammad betänkanden med titeln "Hushållning med mark och vatten".

KOMMUNERNAS RÄTT

Gällivare kommun har aldrig varit motståndare till bättre planering, när det gäller våra naturtillgångar. Men kommunen har också hävdad den kommunala rätten att ta till vara de egna invånarnas intressen i samhällsplaneringen. I sitt remissyttrande om den fysiska riksplaneringen 1972 skrev Gällivare kommun, att kommunerna riskerar att tilldelas en mera underordnad roll: "Risken är att den kommunala bestämmanderätten och remissbehandlingen ej finner något gehör på läns- eller riksplanet utan att en total styrning från central ämbetsmannanivå kommer att bestämma våra kommuners handlande."

I regeringsförslaget till hushållning med mark och vatten — som sedan blev riksdagsbeslut — finns också de formuleringar om den kommunala självstyrelsens villkor, som bl. a. efterlysts från Gällivare kommun.

Det är nu kommunerna som ska fullfölja jobbet, framgick det av riksdagsbeslutet: "Med en sådan ordning kan man bygga på den största förtrogen-

heten med de lokala förhållandena och bäst säkra en medborgerlig förankring av planeringen."

I den mån det blir en maktförskjutning mellan stat och kommun skall det "inte ske i riktning mot en stel statlig kontroll och styrning". I stället ska det samarbetas. Men när det gäller att trygga riksintressen har staten sista ordet.

Som framgår av Gunnar Lidmans kommentar på sidan 2 är det många, som anser sig ha "riksanspråk" på mark och vatten i Gällivare kommun. Det gäller nu att precisera vad som är kommuninvånarnas krav i den diskussionen.

SÅ PLANERAR VI

Arbetet med den fysiska riksplaneringen i Gällivare drivs av en ledningsgrupp med kommunstyrelsens ordförande Gunnar Lidman, byggnadsnämndens ordförande Artur Jönsson, stadsarkitekten Curt Bülund och planeringschefen Jurrien Schuitema. I en projektgrupp arbetar

planeringschefen, stadsarkitekten och kartassistent Kerstin Peterson.

I den här omgången har kommunen utrett riksdagsbeslutets innebörd för Gällivare kommun och pekat ut en del "konfliktområden". Samtidigt har fullmäktige beslutat följa upp den fysiska riksplaneringen med en mera detaljerad "kommunöversikt", som ska redovisas för fullmäktige senast på våren 1976.

RIKTLINJERNA

De riktlinjer — som riksdagen alltså beslutat — berör Gällivare kommun på flera sätt. En del av "hushållningen" knyts till olika verksamhetsgrenar — som jord- och skogsbruk, rennäring, friluftsliv, vetenskap och, i någon mån, försvaret. Andra riktlinjer gäller preciserade geografiska områden, dels områden för rörligt friluftsliv och vildmarksområden, dels områden för vetenskaplig och kulturell naturvård samt kulturhistoriskt värdefulla miljöer.

Enligt naturvårdsverket är hela fjällområdet samt övre delarna av Lule och Kaitum älvdalar riksintressanta för det rörliga friluftslivet. Fjällområden och Muddus betecknas som väglösa vildmarksområden "med en inre s. k. vildmarkskärna".

Som unika tillgångar för kulturell och vetenskaplig naturvård samt kulturhistoriska miljöer klassas en del av Kaitumälvdalen, hela Kalix älvdal, Sjaunja fågelskyddsområde, ett 17 km brett bälte på båda sidor Härkmyrvägen och ytterligare några mindre områden. Området kring Härkmyrvägen gäller ett grundvattenförsök, som drivs av Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) inom ramen för ett världsomfattande Unesco-projekt.

UNIKT I FJÄLLEN

Här är några exempel på områden, i nordvästra fjällområdet, som anses riksintressanta: ● **Ultevis—Aktse—Njonnes** är Sveriges största högslett (men berör bara delvis Gällivarekommun).

● **Pajep Kaitumjaure—Vuolep Kaitumjaure** samt **Kaitumälven** nerströms Kaitumjaure anses ha vetenskapligt skyddsvärde, enligt en inventering av professor Hoppe.

● **Kamastjärro—Sierkajakkiområdet** har vetenskapligt intresse genom unika dräneringsformer, djupa "torrdalar" och rullstensåsar. Forskningen har också markerat intresse för **Kebnekaiseområdet** och **Vistasvage**, som bara delvis berör Gällivare kommun.

● **Kalixälven** betecknas — i väntan på ytterligare utredningar — som unik laxälv och även betydelsefull för forskningen.

● **Suorva** med anläggarmiljöer och baracker från första dammbyggnadstiden och **Kaitum** med bostäder för sameslöjdare och kapell till minne av Dag Hammarskjöld utpekade som kulturhistoriska miljöer.

Kommunen påpekar att det kan bli aktuellt med turistanläggningar i Kaitumjaureområdet och Autajaure samt ut-

byggnad av Vägen Västerut mot norska gränsen. Kaitumälven, från Kaitum till Kaitumjaurestugan, kan bli vattenväg för reguljär båttrafik under turistsäsongen. Kommunen hävdar vidare sin rätt till fallhöjden i Kaitumälven.

Naturvårdsverket och planverket har fått i uppdrag att avgränsa vildmarksområdena och föreslå riktlinjer för hur områdena ska begagnas. Kommunen vill kopplas in på det utredningsarbetet i ett tidigt stadium.

VILDMARKSOMRÅDEN

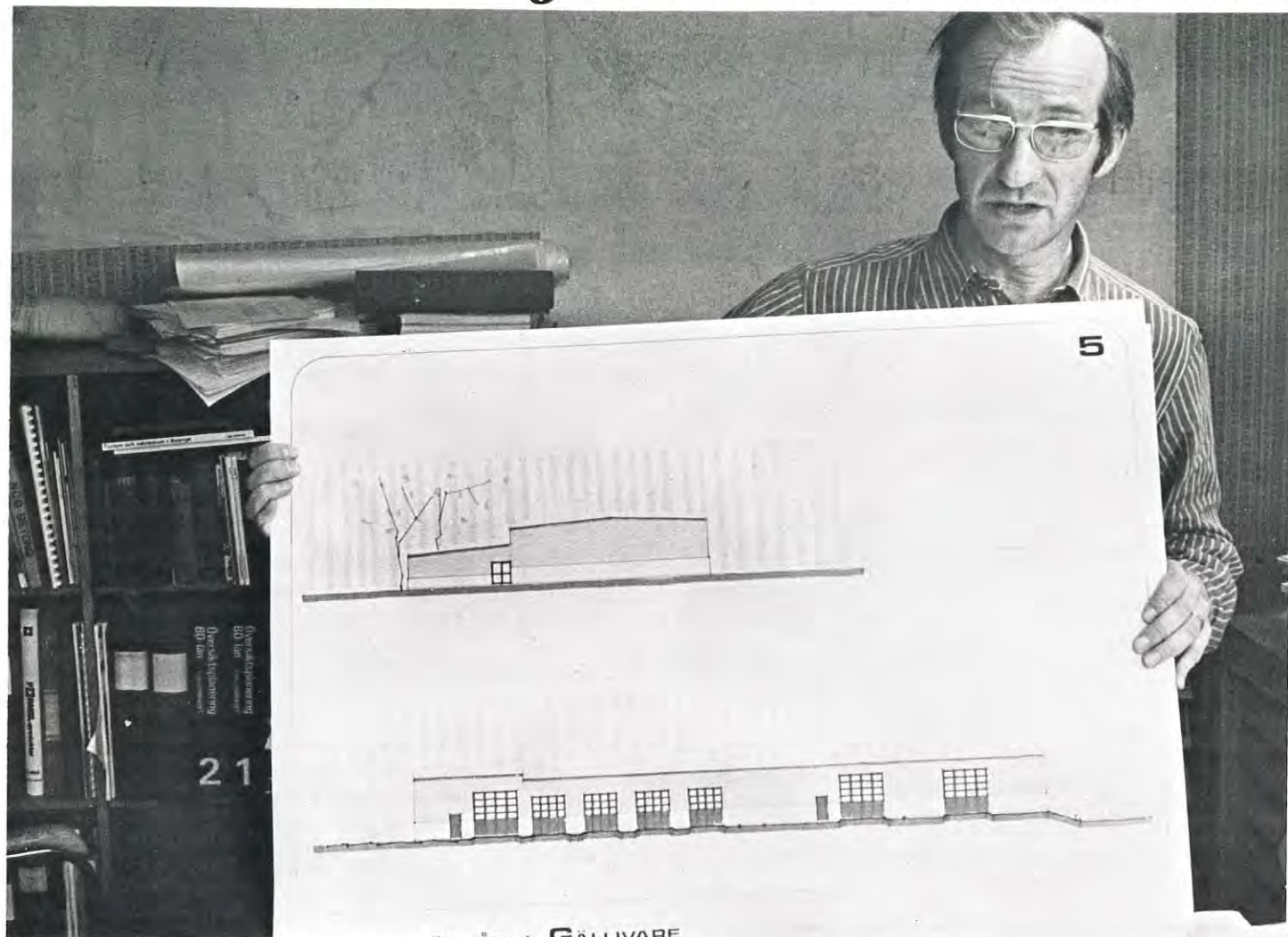
I riksplanen finns vissa vildmarksområden utanför fjällvärlden, som ska skyddas mot exploatering. Enligt länsstyrelsen gäller det bl. a. ett område som på 8 km:s avstånd begränsas av järnvägen Gällivare—Kiruna, vägsträckningen Fjällåsen—Skaulo—Lappesuando samt i norr Kalix älv. Dessutom ett område som, likaså på 8 km:s avstånd, avgränsas av järnvägen Kiruna—Gällivare i väster, vägen Fjällåsen—Skaulo i norr, Tjautajaurevägen i öster och Linaälvsvägen i söder. Det inre av Muddus nationalpark hör också till de unika vildmarksområden, som bör skyddas.

Här pekar kommunen på konflikt-risker. Eventuella kraftverksbyggen kan beröra Kalix- och Kaitumälvarna. En del av vildmarksområdena är eftertraktade för rekreation, jakt och fiske. Det finns till och med stugor i områden, som betecknas som "väglösa vildmarksområden".

När det gäller **Sjaunja** påpekar kommunen, att området är intressant för jakt- och fiskeintresserade invånare i kommunen. Där behövs både restriktioner och insatser, så att områden blir mera tillgängligt för befolkningen.

Sjaunjaområdet bör ha förtur när det gäller planeringen. Där finns risk för konflikter mellan olika intressen. Det kan t. ex. bli aktuellt med en sport- och turistanläggning runt högfjellet Kalaktjåkko.

Bättre arbetsmiljö för kommunanställda

Nu får också de gamla i byarna mat med taxi

Försöket med kommunal matdistribution till gamla människor i Gällivare har blivit en framgång.

Maten distribueras med taxi till pensionärer i tätorterna. Nu försöker man nå människor, som bor på landsbygden. Det har stött på praktiska svårigheter. Maten måste hållas varm och det finns hälsovårdsbestämmelser, som säger att maten ej bör hållas varm mer än två timmar samt att värmen inte får understiga 60° — då förlorar den i näringsvärde. Distributionsfrågan har nu lösts. Från 5 juni får pensionärer i Skaulo—Puoltikasvaara sin mat med flygbilen, Nattavaaraområdet med järnväg och Dokkas—

Leipojärvi med buss. Taxiföreningarna på orten ser till att maten kommer fram till rätt person.

Hedskolans kök är förpackningscentral — och socialkontoret lovar att maten ska vara hos "kunderna" 1 1/2—2 timmar efter förpackningen. Maten är då varm och består av en fullvärdig måltid med kött eller fisk, potatis och/eller grönsaker. 3 kronor och 75 öre kostar måltiden.

120 personer i tätorterna och 75-talet på landsbygden får maten hemsänd. Kommunen har fått 100.000 kronor av glesbygdsmedel för att utvidga matdistributionen till pensionärer utanför tätorterna.

NYTT FÖRRÅD:

Kommunen bygger ny förrådsbyggnad på industriområdet. Den ska ge plats för kommunala verkstäder och en del kontorsutrymmen, en matsal med plats för 85 personer och omklädningsrum med dusch för kommunens anställda.

•BILDEN: Bror-Erik Nilsson på arbetskontoret visar den nya förråds- och verkstadsbyggnaden.

Gymnasiet får nya verkstäder

Nära 4 miljoner kronor är avsatta i årets budget för utbyggnad av gymnasieskolan.

Det är verkstadsdelen som får en byggnads- och en verkstadslinje. Den ska vara klar under 1975. Nybyggnaden ersätter verkstadslokaler som kommunen för närvarande hyr av LKAB.

Här ska vi bygga 1974—1978

1974	Flerfam.-hus	Småhus	Summa	1977	Flerfam.-hus	Småhus	Summa
Hedeberga II		20		Alkan—Beckasinen	42		
Folkets Park II		21		Hedeberga III		15	
Oxeln	12			Mellanområdet C	120		
Krickan—Krassen	118			Mellanområdet D		18	
Svanen		30		Mellanområdet D, radhus		25	
Lövfallet	70			Resttomter		5	
Mellanområdet A		82		Landsbygden		10	
Resttomter		7			162 (69 %)	73 (31 %)	230
Landsbygden		20					
	200 (53 %)	180 (47 %)	380				
1975				1978			
Kopparn—Guldet	48			Alkan—Beckasinen	42		
Lövfallet	110			Mellanområdet E	100		
Mellanområdet B		35		Mellanområdet E		36	
Mellanområdet A		33		Mellanområdet D, radhus		40	
Alkan—Beckasinen	42			Resttomter		10	
Resttomter		20		Landsbygden		10	
Landsbygden		20			142 (60 %)	96 (40 %)	238
	200 (65 %)	108 (35 %)	308				
1976				Totalt			
Alkan—Beckasinen	42			Summa 1974—1978	874 (63 %)	512 (36 %)	1.386
Kopparn—Guldet	48			Resterande 1979—1985	445 (59 %)	303 (41 %)	748
Mellanområdet B, radhus		15		Totalt bostadsbestånd			
Mellanområdet C	80			1985	5.400 (53,6 %)	4.670 (46,4 %)	10.070 lgh
Resttomter		20					
Landsbygden		20					
	170 (75 %)	55 (25 %)	225				

Mer om byggplanerna på nästa uppslag

NYA DAGHEM:

Just nu byggs två daghem och fritidshem i kommunen. Vid Källgatan i Gällivare byggs fyra daghemsavdelningar med plats för 15 barn i varje och en fritidsavdelning. Klart i juli.

I kvarteret Alpen i Malmberget byggs daghem och fritidsavdelning. Det blir 2 daghemsavdelningar med plats för 15 barn i varje avdelning. En fritidsavdelning med plats för 15 barn.

Pengarna tillbaka

När Nitro-Nobel AB 1971 började tillverka sprängkapslar i Gällivare, satsade kommunen 150.000 kronor i lokalerna. Staten investerade också pengar i de lokaler företaget behövde. Sju personer anställdes. Från 1 juli i år är samtliga uppsagda.

Företaget lägger ner tillverkningen av sprängkapslar. Motivet är att LKAB inte köper produkten från gällivarefabriken.

Kommunen, som drabbats av ekonomiska förluster i samband med nedläggningen, kommer att kräva tillbaka en del av pengarna.

Därför satsar Gällivare kommun på tomträtt

Utvecklingen ställer allt större krav på den kommunala markpolitiken.

För att förebygga markspekulation och för att göra det möjligt för låginkomsttagarna att bygga egna hem satsar Gällivare kommun på s. k. tomträtt. Det innebär att kommunen behåller äganderätten till marken.

Tomträtt blir billigare för egna hemsägarna, som bl. a. slipper en del betungande kostnader för mark- och anläggningsavgifter. Tomträttsinnehavaren har samma rättigheter som den som friköpt sin tomt. Om

kommunen behöver marken, måste kommunen betala för sig.

På kort sikt är tomträtten betungande för kommunen, som måste ligga ute med pengar för marken. På längre sikt är det viktigt att kommunen äger marken — för att hindra markspekulation och för att kunna planera samhällsbygget.

Ett tomträttskontrakt är ett slags avbetalningskontrakt, där räntekostnader och anslutningskostnader ingår. Kontraktet förnyas vart tionde år och får inte ändras under tiden, även om räntan stiger.

Vi bygger 1.386 bostäder 1974—1978

Men 1.300 väntar i bostadskön

Åren 1974—1978 behöver Gällivare kommun starta byggen, som ger 1.386 bostäder.

1.306 lägenheter planeras i tätortsområdet Gällivare—Malmberget—Koskullskulle, 80 i övriga delar av kommunen. Det framgår av kommunens program för bostadsbyggandet. Men:

Hur ser situationen ut på längre sikt? Hur ska bostadsområdena se ut? Ska vi bo i villor eller flerfamiljshus? Och vad kan vi göra för att skapa jobb så att fler människor kan bygga i byarna?

Den här artikeln sammanfattar bostadsbyggnadsprogrammet och redovisar dessutom en del fakta kring det pågående generalplanarbetet.

Kommunens planer för bostadsbyggandet baseras på den förutsättningen att vi ska vara ca 25.000 invånare i kommunen 1985. I prognoserna för bostadsbehovet räknar man med i genomsnitt 2,53 personer per hushåll i mitten av 1980-talet. Vid senaste folk- och bostadsräkningen, 1970, bodde 3,07 personer i varje lägenhet, i genomsnitt. Men efterfrågan på smålägenheter ökar snabbt. Ungdomen frågar efter egen bostad tidigare än förr. Antalet enpersonshushåll ökar.

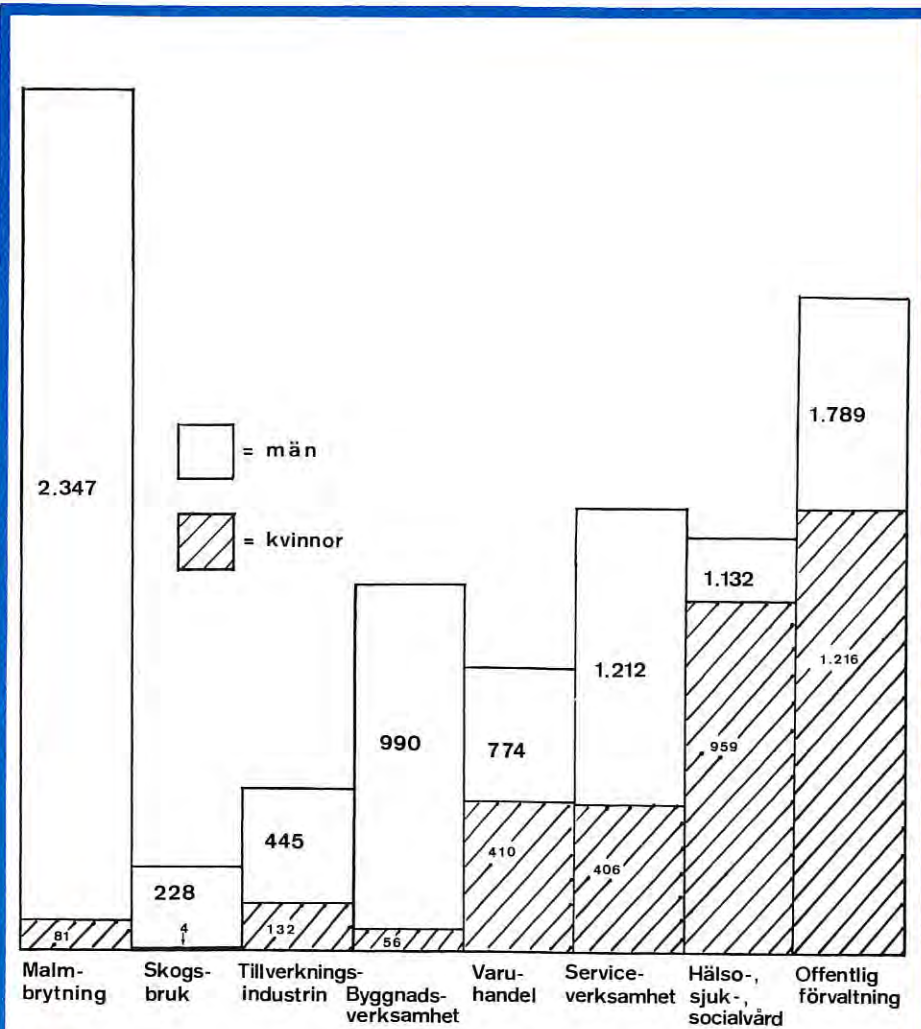
Prognoserna visar att Gällivare kommun bör bygga nära 3.000 lägenheter åren 1971—1985.

Åren 1971—1973 blev 836 lägenheter inflyttningsklara, alltså 278 per år. Det motsvarar ganska exakt den byggtakt kommunen räknar med för femårsperioden 1974—1978.

1.300 I BOSTADSKÖN

I byggprogrammet betecknas situationen på bostadsmarknaden i kommunen som krisartad. 1.300 står i bostadskön, en ökning från ca 850 för ett par år sedan! 550 saknar bostad. "Akutbehovet" beräknas till 490 lägenheter i prognoserna.

Olika arbetsgivare i kommunen

Så försörjer vi oss i Gällivare kommun

Bilden visar hur vi försörjer oss i Gällivare kommun. Statistiken är från augusti i fjol och berättar att näringslivet är ensidigt och att kvinnor i stort sett hänvisas till traditionella kvinnojobb. Inom skogsbruket — som var den viktigaste basnäringen på landsbygden — arbetar nu bara 228 personer. Domänverket svarar för 61 procent av sysselsättningen. I malmbrytningen är LKAB som bekant helt dominerande, 91 procent av sysselsättningen. Bara 81 kvinnor arbetar i gruvföretagen. Inom tillverkningsindustrin dominerar Viklunds

Plåt, Kostförsörjningen och Prippbryggerierna. Där blir Eisers konfektionsindustri ett välkommet tillskott. Inom byggnadsverksamheten svarar Vattenfall för 38 procent, BPA för 12. De största arbetsgivarna i handeln är Kooperationen, 27 procent, Tempo 13 och Br. Eriksson (Volvo) 7. På servicesektorn är SJ ännu störst, 20 procent; postverket svarar för 12 procent av sysselsättningen, lastbilscentralen 14 och Riksbyggen 6. I offentlig förvaltning är kommunen dominerande arbetsgivare med 88 procent av de sysselsatta.

har fått redovisa sina anspråk för de närmaste åren. LKAB vill t. ex. ha 230 lägenheter, Boliden 100 och landstinget 150. Efterfrågan på det avsnittet beräknas till sammanlagt 500.

80 omoderna lägenheter måste "saneras bort" och ersättas av nya bostäder.

Brytningen av Kaptensmalmen påverkar givetvis kommunens bostadsplanering. Det behövs 40—45 lägenheter per år för att ersätta de bostäder, som rivs kring Kaptensmalmen.

Trafikledsbyggandet kräver också rivningar — 36 lägenheter under perioden — och 40 lägenheter försvinner genom rivningar för planerade nybyggen.

VI BYGGER EN "BANDSTAD"

Gällivare kommun arbetar med en generalplan för det framtida samhällsbyggandet. Planarbetet har förberetts, dels i en referensgrupp, som lämnade ett betänkande i december 1973, dels i ett underlag till kommundelsplan för tätortsområdet, utarbetat av stadsarkitekten Curt Bülund.

Bebyggelsen i tätortsområdet Gällivare—Malmberget—Koskullskulle (där nära 20.000 av kommunens 25.600 invånare bor) är början till något som samhällsplanerarna kallar "bandstad". Ett band av bostadsområden knyts samman kring en trafikled. "Bandstadsprincipen" ska — enligt referensgruppens förslag och kommundelsplanen — följas i generalplanarbetet.

VILLOR ELLER FLERFAMILJSHUS?

Den bostadspolitiska debatten, både i Gällivare och i andra kommuner, har ofta gällt avvägningen mellan småhusbebyggelse och flerfamiljshus. I Norrbotten byggs 58 procent av bostäderna i flerfamiljshus, 42 procent i småhus, de närmaste åren.

Gällivare ska — enligt sitt byggprogram — bygga 53 procent i flerfamiljshus och 47 procent i småhus. I Pajala är proportionerna 32—68, i Luleå 69—31 och i Övertorneå hela 80 procent i flerfamiljshus.

Kommundelsplanen och referensgruppen hävdar att både sociala skäl och miljöskäl talar för blandad bebyggelse i ett bostadsområde.

Bedömningen grundas bl. a. på ett principyttrande från bostadsstyrelsen, som hävdar att "blandområden" skapar en allsidig sammansättning av befolkningen — alltså olika åldrar, olika yrkesgrupper, osv.

Bostadsstyrelsen trycker också hårt på att flerfamiljshus kan bli en populärare boendeform, om man satsar rejält på den yttre miljön. Det blir bättre underlag för samlingslokaler och service.

VAR SKA VI BYGGA?

Referensgruppen och stadsarkitekten har analyserat vilka områden som bör bebyggas de närmaste åren — och vilken typ av bebyggelse vi ska ha i olika områden. Förslagen innebär att "bandstaden" också blir en "blandstad" med både småhus och flerfamiljshus i de nya större bostadsområdena.

Mellanområdet (söder om Södra Mosebacke) planeras bara för friliggande bebyggelse i första etappen (82 tomter) men i en andra etapp byggs en "blandstad" för 2.500 invånare: Där byggs enligt förslaget 400 lägenheter i tvåvånings flerfamiljshus, 400 friliggande småhus och 200 rad- och kedjehus.

För området mellan Malmsta och Koskullskulle har olika alternativ diskuterats. Referensgruppen och stadsarkitekten förordar att området bebyggs med 1.100 lägenheter (både småhus och flerfamiljshus) och att vägen flyttas söderut mot järnvägen. Det förutsätter att en vägplan, som vägförvaltningen upprättat, korrigeras.

Området efter Nattavaaravägen (Östra Andra Sidan) anses lämpligt för ca 600 lägenheter, efter samma idéskiss som för Mellanområdet. Landstinget ska i det sammanhanget få yttra sig om lasarettets expansionsplaner.

Som reservområden för framtida bebyggelse utpekas området efter Lulevägen och områden mellan Koskullskulle och Linaälv.

DE PLANERAR

I generalplanekommittén, som ska fullfölja framtidsplaneringen, sitter: Gunnar Lidman, Barry Gustafsson, Artur Jönsson, Albin Fyrsjö och Olof Landström.

VAD HÄNDER I BYARNA?

Det finns en oro inom kommunen för utvecklingen i byarna. En särskild arbetsgrupp inom kommunens bostadsdelegation har granskat situationen i byarna och kontaktat bl. a. länsbostadsnämnden. Länsbostadsdirektören säger i ett yttrande att flertalet av de större byarna ligger 50—100 kilometer från kommunens centrum. Godtagbart pendlingsavstånd för dagliga arbetsresor är 30—40 kilometer. Frågan om bostadsbyggande i byarna är enligt länsbostadsdirektören "inte en bostads-

fråga utan en fråga om ökade arbetstillfällen". Det går alltså inte att stoppa avfolkningen genom att bygga fler bostäder.

Referensgruppen påpekar att det saknas pålitlig statistik om de verkliga bostadsbehoven på landsbygden. I vissa byar finns det utsikter till jobb inom rimligt avstånd från hemmet. Referensgruppen grupperar turordningen för bebyggelseplanläggning så här:

1.) Skaulo—Puoltikasvaara, Dokkas—Leipojärvi, Hakkas och Nattavaara—Nattavaaraby.

Här finns möjligheter till utveckling och förutsättningar för statliga bostadslån. Även den lokala samhällsservicen kan utvecklas.

2.) Nilivaara—Markitta, Ullatti och Pälkem—Mårdsel.

Här måste näringslivet i någon form stimuleras. Kommunen bör påverka länmyndigheter och banker så att bostadslån beviljas.

NÅGRA FÖRSLAG

När det gäller framtiden på Gällivare landsbygd behövs det idéer. Kommunens glesbygdsutredning har presenterat några förslag men betonar samtidigt att förslagen inte löser problemen. Här är några exempel:

- De som arbetar aktivt med skog och jordbruk måste få stöd för en mera rationell ägofördelning.
- Olika alternativ för att nyttja fasta bränslen för uppvärmning bör undersökas.
- Försök med specialodling av olika slag kan skapa nya arbeten.
- Det skogsvårdsprogram, som skogsvårdsstyrelsen presenterat, bör genomföras.
- Kartläggningen av brytvård malm intensifieras.
- Ökad malmförädling inom kommunen.
- Den industri, som finns i kommunen, borde kunna bli bas för fler företag.
- Olika alternativ till utbyggnad av Kalix älv bör undersökas.
- Möjligheterna att utveckla rennäringen bör tas till vara.
- Förtur för turistanläggningar kan skapa jobb på landsbygden. Det behövs en långtidsplan för turismens utveckling.
- Vävning, slöjd och konsthantverk — där det finns en tradition i bygden — bör stimuleras.
- Vägarna behöver rustas upp.
- Handeln i glesbygden måste få ökat samhällsstöd.
- Tomma lokaler kan tas till vara för fritidsaktiviteter.
- Kulturutbudet på landsbygden bör utvidgas.

Det här kan vi erbjuda våra gäster i sommar

Dags för turistinvasion! Gällivare kommun anses ganska välrustad — och servicen förbättras varje år.

— Men vi försöker medvetet att satsa så att våra turistanläggningar blir till glädje både för gäster utifrån och för kommunens egna invånare, säger turistintendenten **Arne Segerlund**.

Ett exempel är Tjuonajokk. Sommartid är det kanske mest turister utifrån, som hittar dit — men även gällivarebor finns bland gästerna. På vårvintern är fiskeläget nästan uteslutande befolkat av kommuninvånare.

— På så sätt förlänger vi säsongen, säger Segerlund.

Kommunen vill bygga ut Dundret med ytterligare 20 stugor. Under månaderna juni, juli och augusti i fjol var beläggningen 87—98 procent!

I år får gällivareborna möta en internationell publik på Dundret. Hela anläggningen är abonnerad från i mitten av juli till i slutet av augusti. Det är ett europeiskt storföretag, som har hyrt Dundret. Kanske början till regelbunden chartertrafik?

KAN DU HYRA UT?

Kommunens turistbyrå, Storgatan 9, har öppnat. Byrån är öppen varje dag under säsongen, kl. 8—21. Det går bra att ringa genom kommunens växel, 0970/11 000. Direktnumret till turistbyrån: 0970/136 30.

De som har rum eller fritidsstuga att hyra ut bör höra av sig till turistbyrån.

TRE MISSNÖJDA FISKARE I TJUONAJOKK

1973 delade turistnämnden i Gällivare ut 102 frågeformulär till gästerna i Tjuonajokk, som är kommunens fiske- och turistläger vid Nedre Kaitumsjön. 79 svarade på frågorna. Av dem hade åtta inte fiskat alls.

Tre tyckte fisket var dåligt. Övriga svarade "bra" eller "ganska bra".

Fiskelyckan kan skifta, beroende på väder och vattenstånd och färdighet.

Men Tjuonajokk är inte bara ett uppskattat ställe för fiskeentusiaster. Läget utvecklas mer och mer till ett semesterställe för alla kategorier

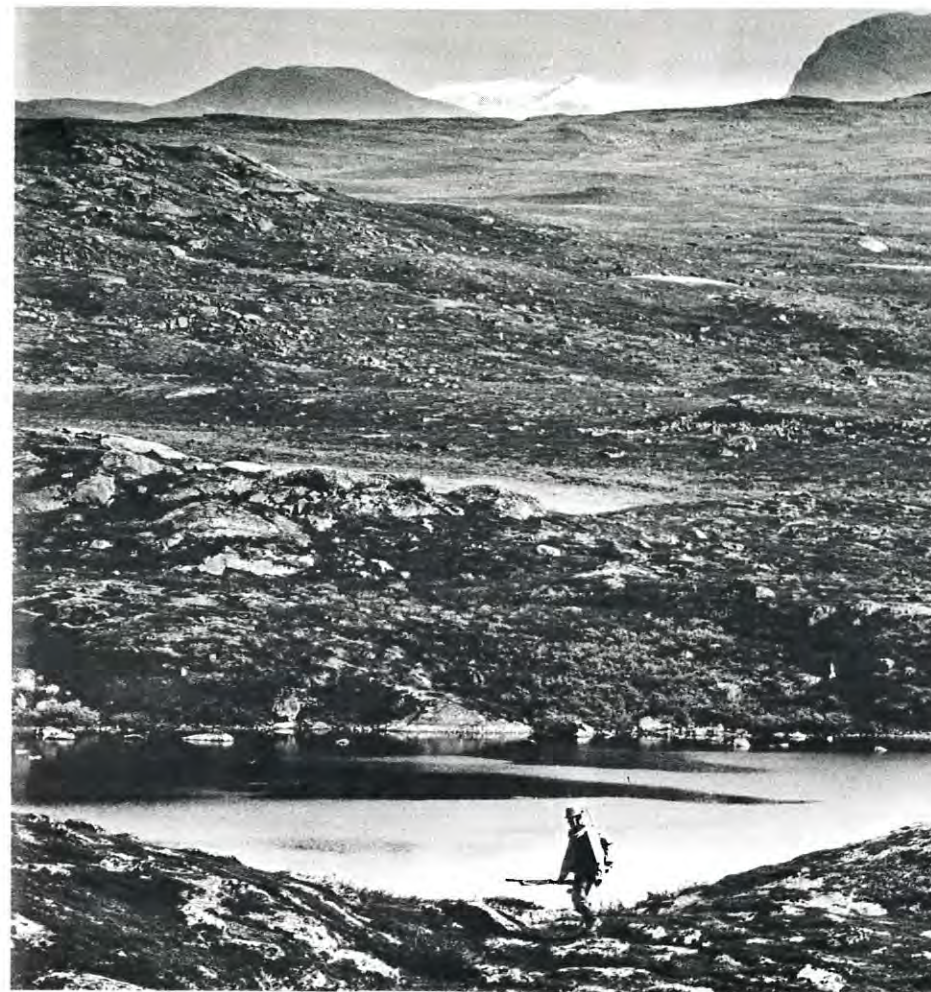
människor, både härdade fjällvandrare och gäster, som inte jämställer fjällvistelse med fysiska strapatser. I Tjuonajokk kan man bara ha det skönt och smånjuta av naturen.

Tjuonajokkläget växer. De fem småstugorna har utökats med två som flyttats ner från Tjirtjamsforsarna under vårvintern. Turistnämnden hade planerat för ett läger vid nedre Tjirtjamsforsarna på västra stranden inom Mellanbyn, men länsstyrelsen och lantbruksnämnden sa nej.

Nu vill turistnämnden i första hand satsa på Tjuonajokk i avvaktan på den fysiska riksplaneringen och besluten om Sjaunja fågelskyddsområde. Just nu håller lantbruksnämndens rennäraavdelning i Gällivare på att bygga tre stugor åt turistnämnden med 100-procentigt statsbidrag.

När stugorna är klara får storstugan disponeras av fjällvandrare på samma villkor som gäller för Svenska turistföreningens fjällstugor.

Föreståndare för läget är **Kristina Nutti**, Linaälv. Hon ansvarar för stugor, rökkåtor, en liten handelsbod, 12 båtar och annan service. Telefon: 0970/600 43.

● En ensam fiskare vid Sitasjaur — med utsikt mot Kebnekaise.

AB Norrlandsflyg flyger från Gällivare och Stora Sjöfallet. "Paketresorna" innehåller flygresor tur och retur, logi och fiskekort. Kommunens turistbyrå har uppgifter om priser och turlista.

Men det går också att ta sig fram

till fots. Det finns rösdade och spångade leder från Nikkaluokta, 30 km, från Kaitum, ca 50 km, och från Laukuluspa över Lietik, 43 km.

KILLINGI — BRA UTFLYKTSMÅL!

Turistanläggningen i Killingi är öppen från den 20 juni. F.d. skolan och annexet har byggts om till flerrumslogi, liksom fyra f.d. pensionärshem. Föreståndare är **Frans Andersson**, som träffas på telefon 0970/600 70.

Serveringen drivs av **Inga-Lill Pittsa**, Gällivare, och städningen sköts av **Susanna Remmerdahl** och **Susanna Strömbäck**, Killingi. Bokning och försäljning av fiskekort genom Frans Andersson eller turistbyrån.

Nu finns det väg fram till Killingifallet, så när som på de sista 300 metrarna. Vägen byggdes 1973 av skogsvårdsstyrelsen, som också byggt eldningsplatser och raststugor nerströms fallet.

Killingi är ett bra utflyktsmål, också för kommuninvånarna. De som hittar dit blir väl omhändertagna!

LÄTTARE KOMMA TILL LINFALLET

Det blir också lättare att ta sig till Linafallet: Vägen mellan Norsivaara-

vägskalet och fallet blir klar på höstkanten. Domänverket har byggt gångbro över Linaälven.

FULL FART I NIKKALUOKTA

Nikkaluokta Turisttrafik AB och Enok Sarris Fjällservice har öppnat som vanligt. Enok Sarris har servering i Ladtojaure och båttrafik över sjön mot Kebnekaise. Nikkaluokta Turisttrafik hyr ut stugor i Nikkaluokta, serverar mat i restaurangen och kör turer på Vistasälven och Ladtojaure. Bokning hos Nikkaluokta Turisttrafik, telefon 0980/550 15, och Enok Sarris Fjällservice, telefon 0980/550 13 eller 550 27.

TRIVSAMT I ULLATTI BYSTUGA

Ullatti bystuga är ett trivsamt "sommarställe". Det är f.d. skolhemmet, som byggts om och blivit turistlogi och mycket annat. Gäster får logera i två- eller fyrbäddsrumsrum. Där finns gemensamt kök för självhushåll, dusch, bad, bastu, sällskapsrum och TV. Huvudman är Stiftelsen Ullatti Bystuga och Irma Grönberg, Ullatti.

Bokning per telefon 0975/300 47 eller genom kommunens turistbyrå.

BUSS OCH BÅT PÅ SJÖFALLSLEDEN

Trafiken på Sjöfallsleden går som vanligt. Det går bra att ta bussen från Gällivare. I år går postbussarna ända upp till Ritsemjokk. Från Ritsem går buss upp till Sitasjaur. Båtar tar vid i Sitas för vidare färd till Norge och från Ritsem till Vaisaluokta. Turistbyrån har turlista.

SAMELEVHEMMET BLIR TURISTLOGI

Samelevhemmet i Gällivare blir turistlogi i sommar, eftersom stugbyn är uthyrd från mitten av juli till i slutet av augusti.

VANDRARHEMMET BYGGS OM?

Vandrarhemmet i Gällivare är öppet som vanligt och disponeras av STF. Föreståndare är **Aina Johansson**. Till nästa år vill turistnämnden bygga om vandrarhemmet. Kommunen har begärt ams-bidrag för projektet.

CAMPINGPLATSEN BLIR TRESTJÄRNI?

Campingplatsen vid Kvarnforsen i Gällivare är öppen till den 20 augusti. Den är klassad som tvåstjärnig. Turistnämnden hävdar att standarden nu är i trestjärnig klass och vill ändra på markeringen senast 1975.

Campingplatsen kan ta emot 125 tält och har 20 bäddar i småstugor. Ferieledig skolungdom jobbar som campingvärdar.

● Trafiken på Sjöfallsleden går som vanligt i sommar.

